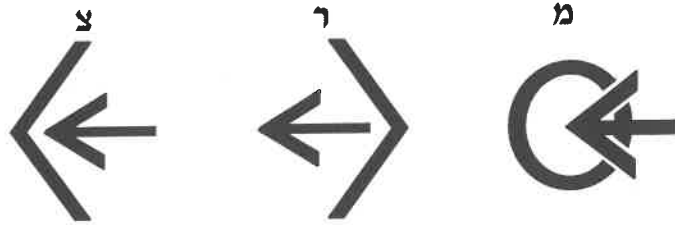

מרץ

האיור מראה את תהליכי מטרה-הרחבה-צמצום בזה אחר זה. תהליכים אלה תורגלו בנפרד בפרקים הקודמים והגיע הזמן לחבר ביניהם.

הצעד הראשון הוא לקבוע את המטרה; הצעד הבא הוא להרחיב ולומר הרבה ככל האפשר על המטרה; הצעד השלישי הוא לצמצם את מה שנאמר לכדי סיכום או מסקנה.

התחילו בקביעת מטרה מוגדרת וסיימו באמירת משהו מוגדר על כך. מטרת ההרחבה על המטרה היא לחשוב עליה וכך להגיע (בשלב הצמצום) למסקנה מועילה. ניתן להשתמש בשלושת הצעדים לכל חשיבה בכל חלק של החשיבה: התחילו, חישבו, סכמו.

דוגמה

1. יש ארצות עשירות ויש ארצות עניות מאוד. יהיה זה אך צודק אם הארצות העשירות יעניקו עזרה רבה ככל האפשר לארצות העניות.

מטרה: המילה "עזרה", הרעיון של "עזרה", היא המטרה הספציפית שבתרנו מתוך כל האמירה הנ"ל.

הרחבה: העזרה יכולה להינתן בצורת כסף, מזון, תרופות או ייעוץ. מהו סוג העזרה היעיל ביותר לארץ המקבלת אותה? מי צריך להחליט איזו עזרה נחוצה? ייתכן שבמקום לתת מזון שפשוט נאכל, עדיף לתת עזרה שתאפשר לאנשים לגדל לעצמם יותר מזון בעתיד?

צמצום: חשוב להבין שיש צורות מסוימות של עזרה שמועילות הרבה יותר מאחרות.

שימוש בתהליך מרץ

1. התהליך הכולל מטרה-הרחבה-צמצום נקרא בקיצור **מרץ**; כך יהיה קל יותר לזכור אותו ולהתייחס אליו.
2. בכל שלב של תהליך **מרץ** חייב להיות ברור לחלוטין מה מבצעים עכשיו — האם אתם מאתרים מטרה ספציפית, מרחיבים לגביה או מגיעים לידי מסקנה.

3. הגישות וההליכים בכל אחד משלושת השלבים שונים זה מזה.
4. על המסקנה להתייחס למטרה המקורית שבתרתם. עליכם להקפיד לא לסטות מכך בשלב ההרחבה.
5. עליכם להיות מסוגלים ליישם בחשיבתכם באופן מכוון את תהליך המרץ, מבלי לחכות שמישהו יאמר לכם לעשות זאת.

קשיים

אם המטרה אינה ספציפית דיה, יש כל-כך הרבה מה לומר עד שבסופו של דבר אומרים מעט מאוד. עדיף שתהיה מטרה ספציפית, או אפילו תת-מטרות. בשלב ההרחבה קשה לעתים לשמור על גישה של "הרחבה ופירוט" ולא לנסות להגיע כבר למסקנה או להוכיח טענה. בשלב ההרחבה יש לכלול גם "חלופות" ולא רק "הרחבה לעומק ולרוחב". לעתים קשה להחליט האם בשלב הצמצום יש ליצור סיכום או מסקנה. זה תלוי בתכלית החשיבה ובאופיה של המטרה המקורית.

תרגול

1. "בזמנים של אבטלה רבה, על התלמידים להמשיך בלימודיהם, כך שלא יתפסו משרות שיכולים לתפוס אלה שזקוקים להן יותר".
התמקדו במטרה: "אלה שזקוקים להן יותר", הרחיבו על כך, ואז הגיעו למסקנה ברורה.
2. "אנשים זקוקים לחלבונים. הם אוהבים לאכול בשר וביצים. על-מנת לשמור על מחיר נמוך, על החקלאות להיות יעילה ככל האפשר. פירוש הדבר עשוי להיות — להחזיק את התרנגולות כל חייהן בכלובים קטנים ובתאורה מלאכותית. אנשים רבים סבורים שחקלאות 'מתועשת' זו היא אכזרית".
התמקדו במטרת חשיבה ספציפית אחת, הרחיבו עליה, ואז סכמו את חשיבתכם.
3. באזור מסוים דרוש בית-חרושת חדש, אולם יש אנשים החוששים שהזיהום שייגרם על-ידי בית-החרושת יחרוג את הדגים בנהר, ולכן הם מתנגדים להקמת בית-החרושת.
רישמו ארבע מטרות ספציפיות אפשריות. התמקדו באחת מהן ואז הרחיבו עליה. לבסוף בחרו בנקודות העיקריות של חשיבתכם.
4. האם עדיפים מבחנים תחרותיים שבהם יש ציון ראשון, שני וכו', או מבחנים שבהם מצוין רק אם מישהו עבר או נכשל? התמקדו במטרה "מבחנים". הרחיבו לרוחב, לעומק וליצירת חלופות, ואז הגיעו למסקנה.
5. חישובו על תחום המטרה הכללי "פחד", ובחרו ממנו ארבע מטרות ספציפיות. הרחיבו על אחת מהן. סכמו את חשיבתכם במשפט אחד.

פרויקטים

1. יש אנשים שאוהבים לעסוק בספורט ולשחק גם אם הם אינם מיטיבים לעשות כן; אחרים מעדיפים לצפות במומחים שעה שהם מבצעים פעולות אלה. בחרו שלוש מטרות אפשריות, הרחיבו על אחת מהן, ולבסוף הגיעו למסקנה.
2. מאחר שאנשים רוכשים הכשרה טובה יותר ומומחיות רבה יותר, ייתכן שיבוא יום שבו איש לא ירצה עוד לבצע עבודה פיסית בלתי מיומנת. התמקדו במטרה: "איש לא ירצה", הרחיבו על כך, מצאו חלופות כחלק מתהליך ההרחבה, ואז סכמו את חשיבתכם.

3. לעתים אנשים מדוכאים ולא-מאושרים. האם יהיה זה רעיון טוב להמציא גלולה או תרופה שתוכל להפוך אדם מדוכא למאושר? בחרו במספר מטרות ספציפיות מתוך תחום המטרה הכללי הזה, ופרטו אותן לתת-מטרות. הרחיבו בנושאי תת-המטרות שקבעתם והגיעו למסקנה ברורה.

סיכום

שימוש בתהליך מרץ פירושו להגדיר מטרה, להרחיב את הדיבור עליה ולהגיע לידי מסקנה.